

Bir Tutku Öznesi Olarak Kumru

Kumru as a Subject of Passion

Ayşe (EZİLER) KIRAN¹

Öz

Bu çalışmada Tahsin Yücel'in *Kumru ile Kumru* başlıklı romanının baş kahramanı özne Kumru ve onun yaşamını yönlendiren nesnelere göstergebilimsel açıdan çözümlemeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, çalışma özne nesne ilişkileri ve özne tipleri ile sınırlandırılmıştır. Çözümleme, kullanılan yöntemin ve üst dil terimlerinin sunulmasıyla başlatılmıştır. Özne, iradesi ve bilinci olan insan özelliği taşıyan eyleyendir; nesne ise öznenin bilincini yönelttiği somut ya da soyut bütünlüktür. Değer nesnesi ve bilgi nesnesi konusunda kuramsal bilgiler verildikten sonra, önce iradesizlik nedeniyle özne özelliği taşımayan, sonra da iradeli olmasıyla özne özelliği taşıyan iki tür özne tanımlanmıştır. Sonra da ikinci gruptaki özneler nesnelere ilişkilerine göre, dört ulam içinde örneklendirilmiştir: Boş özne, istek öznesi, bilgi öznesi ve ayrılık öznesi. Bu konumdaki özneler kendilerinden güçlü bir gönderene bağımlı iseler bağımlı, değilse bağımsız (özerk) özneler olarak tanımlanırlar. Kumru önce özne özelliği taşımazken, sırasıyla Bağımlı Boş Özne, Bağımlı İstek Öznesi, Bağımsız İstek Öznesi konularına geldikten sonra başlangıç durumuna dönerek hem iradesini, hem nesnelere hem de özne özelliğini yitirir. Kumru, bilgi ile ilişki kurmadığı için hiçbir zaman bilgi ve ayrılık öznesi konularına gelmez. Romandaki değer nesnelere tümü tüketilebilen, zamanla değerini yitiren iç çamaşırı, buzdolabı, televizyon ve otomobildir. Her nesne önce Kumru'yu dönüştürür, güçlendirir, sonra bunalıma sokar. Kumru'ya göre insan ilişkileri nesnelere bağımlı olduğunda, nesnelere değeri yoksa insanın da değeri yoktur.

Anahtar Kelimeler: Tahsin Yücel, *Kumru ile Kumru*, göstergebilim, özne, nesne

ABSTRACT

In this study, Kumru, the heroine in Tahsin Yücel's *Kumru ile Kumru* (*Kumru and Kumru*) and the objects that guide her life are analyzed from a semiotics aspect. However, the study is limited to subject-object relations and subject types. The analysis starts with the presentation of methods and the terms of the second order language. The subject is an agent who has a will and consciousness and carries human features while the object is the concrete or abstract unit that the subject impels one's consciousness with. After presenting theoretical information about value object and information object, two types of subjects were identified: one who does not have a will thus does not have subject quality, and one who has a will thus has subject quality. The subjects in the second group are divided into four subcategories based on their relationships with the objects: empty subject, request subject, knowledge subject, and separation subject. If the subject in this location depends on a stronger sender, they are defined as dependent, if not they are defined as independent (autonomous)

¹Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Letters, French Language Teaching, Ankara, Turkey

ORCID: A.E.K. 0000-0001-6355-8376

Corresponding author:

Ayşe (EZİLER) KIRAN,
Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara,
Türkiye
E-mail: aysekiran@yahoo.fr

Submitted: 26.07.2020

Accepted: 26.10.2020

Citation: Eziler Kiran, A. (2020). Bir tutku öznesi olarak Kumru. *Litera*, 30(2), 439-450.
<https://doi.org/10.26650/LITERA2020-0107>

subjects. While Kumru did not carry the subject features at first, after being the dependent empty subject, dependent request subject, independent request subject positions respectively and returning to the starting state, losing both her will, her objects, and features of being a subject. Since Kumru is not associated with knowledge, Kumru never comes into the subject of knowledge and separation. The value objects in the novel include underwear, refrigerators, televisions, and cars that can be consumed and lose value over time. Each object converts, strengthens, then depresses Kumru. According to Kumru, when human relationships are correlated to objects, if objects have no value, humans do not have value.

Keywords: Tahsin Yücel, *Kumru ile Kumru*, semiotics, subject, object

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to analyze the protagonist of the novel titled *Kumru ile Kumru* by Tahsin Yücel from a semiotics perspective. However, the research is limited to subject-object relations and subject types.

In the narration, Kumru is not defined by subject features because she cannot have a will on anything until she is married. When she realizes that she does not want the person she is married to, she realizes her will. Kumru, who went from her father's rule to her husband's rule, and became a dependent empty subject. As dowry, she requests private objects: by obtaining ten new underwear, she also obtains her position on the dependent request subject of her own volition. Kumru comes to İstanbul as an empty subject. With her husband's imposition, she starts to go to other's people houses as a cleaner with the dependent request subject and she sees other people, other objects, and special areas. Kumru is affected by only Mrs. Tuna and her refrigerator. The purpose of achieving the value object that turns into a passion changes her. With the placement of the refrigerator in the concierge's apartment in the basement, Kumru's object moved from confidential space to private space. Even if it is not mutual, Pehlivan gradually falls in love with his wife and his dominance over his wife is lifted. Thus, the positions changed to the dominant independent request subject, which increasingly feels free, becomes Kumru. The one who is dominated becomes her husband who also becomes the dependent request subject. Kumru is far removed from her husband's feelings and thoughts that made her the empty subject. Kumru, inadvertently objectifies and devalues her husband whom she considers an empty subject, by comparing her husband to the refrigerator which she is now starting to lose her attention in. Pehlivan's unexpected rise is embodied by the move from their concierge apartment in the basement to the apartment overlooking the Bosphorus. This spatial vertical rise seems to be a symbol of the transition from poverty to wealth, from cleaner to the lady.

This sudden change in the life of Pehlivan and Kumru leads to increasingly hostile actions from the doormen and their spouses in the neighborhood. Even though when she was the concierge's wife, she was always an outsider in that world, Kumru increasingly feels lonely and cuts off from that world.

The television eventually transforms her once again, giving Kumru two new objects to reach. She learns how to read and write first as she cannot use this tool as an information object because she does not understand what she reads. It is the first time that she realizes ignorance has made her a dependent request subject. Kumru is a Dependent Separation Subject in terms of the information object. Her second object is the car. Kumru, who never loses the feature to become an Independent Request Subject, becomes the owner of the car without any effort, without dreaming too much, and also learns how to drive. Unlike confidential and private space objects, the car is seen on the street where those who are hostile to them live. Pehlivan is killed by doormen and children whose hostility rose after the violent behavior of Pehlivan.

She lost her last object when she lost Pehlivan, who had been with him since she got married, it is like that he seemed to be there, his existence came naturally. She loses her subject position once again because there is no value object left to replace her husband. The fact that she constantly mixes the truth with the dream, and her consciousness cannot turn to a particular object shows that Kumru is no longer in the subject position. Without being able to perceive danger like she will in a dream, she steps on the gas pedal and falls from the sky to the creek at a terrible speed.

Kumru ile Kumru is a sad story of a young woman whose will made her subject but could exist with value objects. She is a person without a life and whose life process is composed of step-by-step objects for her. The Request Subject Kumru's relationship with objects always fits the same line: dreaming, persuading her husband, getting bored, being depressed, turning to a new value object. Kumru as a desire subject, never desires knowledge. Kumru as an acquirer of value objects always becomes stronger, always transforms. But when Pehlivan, the dependent request subject that allows her to obtain these objects, disappears, Kumru enters the process of extinction. She only recognizes the existence of her objectified husband, who has always been there for her. She is not able to find an object to replace him, and has no will, desire, knowledge, or power anymore.

Giriş: Kuramsal Kavramlar

Tahsin Yücel'in *Kumru ile Kumru*¹ başlıklı romanı çok değişik bakış açılarıyla farklı katman ve kesitleriyle incelenebilir. Bu çalışmada sadece romanın baş kahramanı Kumru ve onun yaşamını yönlendiren nesnelere göstergebilimsel açıdan çözümlenmeye çalışılacaktır.

Herhangi bir nesneye yönelen, eyleyen özne (Hébert, 2007, s. 88, s. 260) olarak tanımlanır. Göstergebilim genel olarak iki özne tipi tasarlar: edimsel özne bedensel davranışları, deneyimleri, çalışmalarlarıyla görünür (Pehlivan, Kumru...). Oysa bilgi öznesi daha çok bilgi birikimi ile belirir (Tuna hanım²) (Greimas & Courtés, 1979, s. 370-371). Bilgi hiçbir zaman tam ve eksiksiz olamayacağı için kısmî bilgiden ve bilgisizlikten söz edilebilir. Anlatıcı açısından romandaki en bilgili kahraman Tuna hanımdır. Oysa kapıcılar açısından en bilgili kabul edilen Bilal efendiye gelince, o bilginin sadece televizyondaki reklamlarla edinilebileceğini öne sürecek kadar bilgilidir. Kumru bilgi konusunda hiçbir şey bilmediği için, ona kayıtsız kaldığı için bilgi onun istek nesnesi olmamaktadır.

Özne ile nesne birbirini önvarsayar. Bir nesneden söz ediliyorsa mutlaka onu algılayan bir özne vardır, bir öznenen söz ediliyorsa, onun algıladığı en azından bir nesne vardır: zaman ve/ya da uzam gibi. Nesne gözlem yapandan bağımsız, somut ya da soyut gerçekliktir. Bir başka anlatımla nesnelere öznenen bağımsız olup varlıkları ona bağlı kabul edilemez, ama tersi geçerli değildir (Coquet, 1997, s. 230). Greimas ve Courtés ise düşünülen ve/ya da algılanan nesneyi düşünme eyleminden ve onu düşünenen farklı olarak kabul etmektedir (Greimas & Courtés, 1979, s. 258-259). Hébert bu iki bakış açısını şöyle birleştirmektedir: "Nesne öznenin bilincini yönlendirdiği" şeydir (2007, s. 152). Bu şey bir nesne (buzdolabı, televizyon...) olabileceği gibi bir insan da (Haydar, Sultan...), bir kavram da (tutku, bilgi, bunalım, kıskançlık...) olabilir.

Öznenin arzuladığı (ya da arzulamadığı) nesne iki tip olarak incelenebilir: Öznenin değer verdiği (arzu nesnesi), onu istenen kıldığı (Courtés, 1989, s. 17) bir nesne olabilir. Bunlar para gibi biriktirebilen ve /ya da buzdolabı, su gibi tüketilebilen nesnelere (Greimas & Courtés, 1979, s. 288). İkinci tip nesne bilgi nesnesidir: öğrenim, ansiklopedi, öğrenim, araştırma gibi (Hénault 1989, s. 261).

1 Yücel, T. (2005). *Kumru ile Kumru*. İstanbul: Can Yayınları.

2 "Tuna hanım" ibaresinde Tahsin Yücel'in kullanımına sadık kalınmıştır.

Öznenin varlığı istediği ya da istemediği, ulaştığı ya da ulaşamadığı istek nesnesinin varlığıyla belirlenir (Hénault, 1989, s. 248). Öznelerin kayıtsız kaldığı nesnelere (bilgi, görmediği bir kent, meslek...) olabildiği gibi değer atfettiği nesnelere olabilir (Meryem ebe, otomobil,...). Bu son durumda ortaya değerlendiren bir özne ile değerlendirilen nesne çıkmaktadır. Bu değerlendirme olumlu/olumsuz, güçlü/ güçsüz... olabilir. Gerçek yaşamda olduğu gibi kurmaca evrende de özneler kimi zaman kendilerinde bulunan ya da kendilerine ait nesnelere farkında olmazlar. Bu nesnelere kendilerinden koştukları, uzaklaştıkları zaman onların değerini anlarlar: yaşam, sağlık, kardeş, ev, bellek... gibi.

Jean-Claude Coquet'ye göre, her eyleyen, her insan özne olamaz. Bireysel iradesi ile davranmayan, nesneye yönelmeyenler özne kimliği (1984, s. 63) taşımazlar. Özne ise iradesi ile davranır, nesnesiyle ilişkilerini iradesi ile kurar. Öznenin nesne ile ilişkisi onun konumunu ve özelliklerini belirler. Bu çerçevede öznenin isteği, bilgisi, gücü ve özerkliği belirleyicidir. İsteği, gücü ve bilgisi ile nesnesine ulaşmayı amaçlayan özne, istek öznesi olarak tanımlanır. Ama nesneye ulaşmak için bir istek göstermeyen özne gücünü ve bilgisini kullanmayacak boş özne olarak kalacaktır. Özne nesnesini elde etmek için öncelikle bilgisini sonra da gücünü ve en sonunda da isteğini kullanırsa bilgi öznesi konumuna gelir. Nesnesi ile ilişkisinde bilgisini, gücünü ve isteğini harekete geçirmeyen özne ise ayrılık öznesi olarak tanımlanacaktır. Bu dört özne tipi de bağımsızdır, özerktir. Kimi zaman bu özneleri yönlendiren, onlardan daha güçlü eyleyenler (gönderen) bulunur. Bu durumda gönderene boyun eğen tüm özneler bağımlı özne konumundadırlar (Coquet, 1984, s. 59, s. 92). Tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi, özneler nesnelere göre, aynı anda birden fazla konumda olabilirler. Zaman ve uzam içinde olaylara, kişilere, nesnelere göre dönüşüme uğrayarak konum değiştirebilirler.

Mahrem Nesne

Kumru, kendisinden üç yıl önce ölen kız kardeşinin adını ve nüfus kağıdını taşıyan çok zeki ve çok güzel, Meryem ebeye göre "doğuştan sürmeli" (Yücel, 2005, s. 7)³ genç bir kızdır. "Akıllı, duyarlı, meraklı" (s. 11) bir kız olmasına karşın annesi, babası, kardeşleri tarafından aşağılanır; okutulmaz; ablalarının eskileriyle (s. 11) büyütülür. Bu süreçte herhangi bir konuda irade göstermediği ya da gösteremediği için özne olarak kabul edilemez. Köyünün en güzeli, yüksek bir başlık parasıyla İstanbul'dan gelen, önce bir kabadayının fedailiğini, sonra da bir apartmanın kapıcılığını yapan otuz yaşını aşmış Haydar Yarma (Pehlivan) ile hiç istememesine karşın evlendirilir. Bu isteksizlik ile iradesinin

3 Romandan yapılan alıntılar tırnak içinde sayfa sayısı ile gösterilecektir.

farkına varması onu Nesnesi olan kocası (Nesne 1) karşısında Özneye dönüştürür, ama Boş bir Özne konumuna (Özne⁴ 1) düşürür (Coquet, 1984, s. 60).

O zamana dek hiçbir şey istememiş olan Kumru da bunu “tam on yeni don” (Nesne 2) (Yücel, 2005, s. 14) isteyerek dengeler. Yaptığının ayırımında olmadan kocası ile iç çamaşırları arasında nesneleştirme yaparak bir eşdeğerlik kurmuştur. İç çamaşırlarına değerini veren “yeni” ve “çok” oluşudur. Oysa kocasına hiçbir değer atfetmediği gözlemlenir. Kumru’nun bu tutumu hiç değişmez. Kumru kimsenin göremeyeceği bu mahrem nesnelere hiç uğraşmadan, düşlemeden kolayca elde eder. İsteğiyle, gücüyle (yüksek başlık parasının gücü) ve bilgisiyle (kullanılmış eski çamaşıra göre yeni çamaşır konusundaki bilgisi) elde ettiği bu nesnelere ona bir de İstek Öznesi konumu ekler (Boş Özne+İstek Öznesi). Burada dramatik olan kocasının karşısında boş, iç çamaşırları karşısında Bağımlı İstek Öznesi oluşudur (Coquet, 1984, s. 60). Bir de babasının egemenliğinden (Gönderen 1) kocasının egemenliğine (Gönderen 2) geçmiştir.

Kapıcı Dairesindeki Buzdolabı

Kumru İstanbul’a geldiğinde Boş özne olma özelliği ağır basar. Okuma yazma öğrenme, bilgi nesnesine ulaşma konusunda bir istek göstermez. İki çocuklarının adını bile kendi koyamaz; hatta kendisine çok benzeyen, her söyleneni olduğu gibi yineleyen zihinsel engelli kızının tedavi edilip edilemeyeceğinin öğrenilebileceğini bile bilmez, bunu da fazla önemsemez (Yücel, 2005, s. 31). Çok zeki ve çalışkan oğlunun ne öğrendiğini ne okuduğunu hiç merak etmez.

Kocasının dayatmasıyla (s. 36) Bağımlı İstek Öznesi olarak gündeliğe gitmesiyle birlikte başka özel alanlar, başka, nesnelere, başka insanlar görmeye başlasa da çok ilgisini çekmez. Yalnız Kumru’ya “kendi türünden bir insanmış” (s. 49) muamelesi yapan Tuna hanım onu çok etkiler. İlk kez onun evinde bir buzdolabını (Nesne 3) yakından görür ve “Ben de alacağım” (s. 53) diyerek kendine o zamana dek görmediği güzellikte (s. 53) tutkuya dönüşen bir değer nesnesi belirler: Tuna hanımın buzdolabı. Ulaşılmak istenen değer Nesnesi (Nesne 3) ile Kumru arasında müthiş gerilimli bir ilişki başlar. Karı-kocanın ilk kez ortak bir değer nesnesi elde etme amacı olur. Bir “büyük düş”e (s. 68) dönüşen değer nesnesine ulaşma tutkusu ve nesnesini elde etme heyecanı Kumru’yu değiştirir, güzelleştirir (s. 69). Pehlivan da (Haydar) bunun farkındadır. Buzdolabının bodrum katındaki kapıcı dairesine yerleştirilmesiyle Kumru mahrem alanından özel alana

4 Roman kahramanlarının eyleysel konumları büyük harf ile gösterilecektir.

geçmiştir. Pehlivan, bir şeylerin dönüşsüz olarak değiştiğini “artık bu küçük kadına karşı koymanın olanaksız olduğunu” düşünür (s. 100). Dönüşen yalnız Kumru değil Pehlivan’dır da. Kendisine çok güvenen Bağımlı İstek Öznesi Kumru bu kez kendi üzerinde egemenlik kurmuş Pehlivan’ı (Gönderen 2) dönüştürür, onu yepyeni bir duyguyla tanıştıırır. Karşılıklı olmasa da Pehlivan giderek karısına aşık olur ve karısı üzerindeki egemenliği kalker. Böylelikle konumlar değişir: Giderek kendini özgür (s. 145) hisseden Gönderen konumuna yerleşen egemen Bağımsız İstek Öznesi Kumru (Gönderen 3 = Bağımsız İstek öznesi 1), egemen olunan ise Bağımlı İstek Öznesi Pehlivan (Bağımlı İstek Öznesi= Gönderilen 3) olur. Pehlivan, “Buzdolabı eve geldikten sonra Kumru’nun başka bir kadına dönüştüğünü” (s. 102) hayranlıkla gözlemler: Daha güzel, daha akıllı. Tüm bildiği Kumru’nun “isteklerine karşı koymasına olanak bulunmadığı bile değildi, her dediğini gönülden yerine getirmek isteğiydi” (s. 135). Bağımlı İstek öznesi Pehlivan karısına olan bağımlılığını onun elde ettiği nesnelere karşısındaki sevincini, mutluluğunu aşkla karıştırmaktadır: “Kumru’nun çok istediği yeni bir nesneyi elde ettiği her seferde onun aşkına da sanki yeni bir aşk ekleniyordu, tüm bu aşklar güçlerini birleştirerek onu neredeyse başka adama dönüştürüyordu” (s. 230). Pehlivan’ın şehvetle başlayan duyguları aşka dönüşür. Bu aşk Pehlivan’ın bağımlı özne konumunu güçlendirir. Oysa Kumru Meryem ebesinden başkasını düşünmemekte, Tuna hanımdan başkasına saygı duymamaktadır. Tıpkı kendisine benzeyen zihinsel engelli kızını yeterince sevmeyişini, çok akıllı olmasına karşın oğlu için yeteri kadar sevinemediğinin de farkında değildir (s. 232). Kumru kendisini Boş Özne konumuna düşüren kocasının duygu ve düşüncelerinin çok uzağındadır: “Doğru, Vestigos [buzdolabı markasının Kumru tarafından söyleniş biçimi] güzel olmasına güzeldi [...] ama o da her şey ve herkes gibiydi: Pehlivan başka erkeklerden ne ölçüde farklıysa, o da başka buzdolaplarından o ölçüde farklıydı” (s. 151). Karşısında kendisini hep Boş bir Özne olarak gören Kumru hiç istemeden evlendirildiği kocasını artık ilgisini kaybetmeye başladığı bir nesneyle karşılaştırması dolaylı olarak Pehlivan’ı (Nesne 1) ikinci kez nesneleştirmekte, değersizleştirmektedir. Ancak Pehlivan bunu farkında değildir.

Buzdolabını edinme sürecinde Tuna hanımın (Yardımcı 1) desteğiyle Kumru’nun iç giyimi de dış giyimi de değişir; en sonunda başındaki memleket işi örtüden (s. 141) kocasının yardımıyla kurtulur. Artık eski Kumru değildir. Biranın arkasından sigara içmeye de başlar. Ama bu arada sokaktaki diğer kapıcıların ve eşlerinin tepkisini çekmeye başladığının farkında değildir. Zaten Kumru kısa yaşamı boyunca onu çok seven Meryem ebesi ve Tuna hanım dışında kimseye ilgi duymamıştır.

Zaman içinde tıpkı memleketinden getirdiği paçalı donlar gibi “buzdolabı [da] gözden” (s. 152) düşmeye değerini yitirmeye başlar. Buzdolabının değerden düşmesiyle Bağımsız İstek Öznesi olarak bunalıma girer: “Yaşamın tekdüzeliğinin ağırlığını her geçen gün biraz daha fazla duyumsamaya” (s. 151) başlar. Değer nesnesi kalmamıştır; onun boşluğunu bunalım doldurur. Onu gene en iyi anlayan Yardımcısı Tuna hanımdır: “Kumru, güzelim, sen tutkulu bir kadınsın [...] aradan bir yıl bile geçmeden [buzdolabından] soğuduğuna göre, gerçek tutkun Vestigos değildi belki [...] Vestigos başka bir tutkunun yerini tutuyordu” (s. 159). Bu tutkunun ne olduğunu Kumru da okuyucu da öğrenemeyecektir.

Boğaz Manzaralı Dairedeki Televizyon

Kapıcı Bilal efendinin Kumru ile Pehlivan'ı televizyonun (Nesne 4) bir bilgi nesnesi olduğuna ikna etmesiyle, Kumru “bir televizyon almayı kafa”sına koyar (s. 157). Kumru “televizyonun [...] daha iyi bir biçimde yaşamayı öğreteceğine inanmaya başlasa”sa da (s. 158) hiçbir zaman televizyon izlemeyi öğrenemez de, sevemez de. Belki de bu nedenle Kumru “buzdolabı için kapıldığı türden bir tutkudan uzak” (s. 159) olduğunun farkındadır.

Karısının her isteğini yerine getirmeye hazır Pehlivan Kumru'nun arzusunu gerçekleştirmek üzere hiç sevmediği eski işine, İsmail beyin fedailiğine geri döner. Artık iki göndericisi olan (Gönderen 3 (Kumru) + Gönderen 4 (kabadayı) Bağımlı İstek öznesi iki güçlü kahramanın egemenliği altındadır.

“Alçak yerden yüksek yere” (s. 178) taşınmalarıyla, Pehlivan'ın beklenmedik yükselişi (s. 179) kapıcı olduğu apartmanın üst katlarından birine yerleşmeleriyle iyice somutlaşır. Bu uzamsal dikey yükseliş fakirlikten zenginliğe, gündelikçilikten ev hanımlığına geçişin simgesi gibi görünmektedir. Geçirilen dönüşümün en olumsuz yanından Kumru'nun haberi yoktur. O artık kapıcı eşi değil acımasız bir kabadayının fedaisinin eşidir. Kumru şimdi istediği her şeye sahiptir. Bilgi hariç. Televizyonları (Nesne 4) ile birlikte tüm elektrikli aletlere sahip olmasına karşın Kumru okuma yazma bilmediği için bu nesnelere başa çıkamaz. Hiçbir tutku duymadan kendisine sunulan televizyona sevinemez. “En güzeli[nin] bu nesnelere düşlemek” (s. 205) olduğunu anlar. Ne kadar uzun düşlerse, arzularsa nesne Kumru'nun gözünde o denli değer nesnesine dönüşür. Kocası, ne düşünmüş, ne de istenmiş bir insan olmadığı için bir türlü Kumru'nun gözünde değer kazanamaz.

Pehlivan ve Kumru'nun yaşamındaki bu ani değişim, birden zenginleşme (s. 208) mahalledeki kapıcıların ve eşlerinin giderek soğuk ve mesafeli durmalarına, küsmelerine, hatta düşmanca davranmalarına neden olur. Kumru giderek yalnızlaşır ve o dünyadan kopar. Kapıcı eşi olduğu zaman da Kumru hep o dünyanın dışında bir izleyici olmasına karşın gene de üzgündür.

Televizyon aracılığıyla gerçekleşen uzamda dikey yükseliş, sonunda Kumru'ya iki yeni ulaşılabacak nesne vererek onu bir kez daha dönüştürür. "Ne yapıp yapıp okumayı öğrenmeliyim (s. 189) diyerek çok kısa bir zamanda hem okuma hem yazma (Nesne 5) öğrense de bu nesneyi bir bilgi nesnesi olarak değil bir deneyim nesnesi gibi kullanarak güzel yemekler yapar. Bu hevesi de çabuk geçer. Eğitilmiş, okuyan insanların edindiği bilgilerin hiçbirine sahip olmadığı için okuduğunu anlamamakta, ne oğlunun ne Tuna hanımın kitaplarına ilgi duymaktadır.

Annesi ve babasının ölümünü, Meryem ebesinin İstanbul'a geldiğini öğrendikten sonra ne kadar çaresiz olduğunu ayırmsar. Onu köyüne bağlayan Meryem ebe tek değer nesnesi (Nesne 6) haline gelir. Hep "Meryem ebeyi bir bulsam, bir bulsam" (s. 207) diye sayıklar. Ancak eyleme geçebilmek için hiçbir bilgisi yoktur: Bilgisizliğin onu Bağımlı bir İstek Öznesi olarak konumlandırđının ilk kez ayırmasına varır: "Bağlıydı işte" (s. 205). Bu farkındalık onu hem derin bir yalnızlığa ve bunalıma sürükler hem de kendisini çevreleyen nesnelere ve paranın özgürlüğünü kısıtladığını düşünür. Bilinçlenme ile bilgilenme koşutluk göstermemektedir, ama hiçbir eğitimi olmadığı için bilgiye gereksinimi olduğunun farkında değildir. Kumru Bilgi Nesnesi açısından Bağımlı bir Ayrılık Öznesidir.

Kamusal Alandaki Otomobil

Bir rastlantı sonucu Kumru ikinci köprü üzerinde üstü açık güzel bir otomobil kullanan, sarışın güzel bir kadın görür. Bağımsız İstek Öznesi olma özelliğini hiç yitirmeyen Kumru tüm bu güzellikleri otomobilde birleştirerek son değer Nesnesinin (Nesne 7) düşünüyormaya başlar: "Böyle bir arabası olsa" (s. 219). Hiç uğraşmasına, düşlemesine gerek kalmaz. Pehlivan'ın patronu İsmail bey, Tuna hanımın otomobilinin aynısını⁵, ilkokul diplomasını ve yazılı sınavı satın aldığı gibi otomobil kullanmayı öğrenmesini de sağlar. Ama bir kez daha düş gerçekliği yener: Tuna hanımın arabasına imrenerek düşlediği otomobilin yanında "gerçek araba biraz sönük kalmaktaydı" (s. 230).

5 Buzdolabı, televizyon da Tuna hanımın evindeki aynısıdır.

Otomobil mahrem ve özel alan nesnelere farklı olarak kendilerine düşman olanların yaşadığı sokakta, kamusal alanda görülür.

Farkına Varılmayan Nesne

Otomobil de Kumru'nun bunalımını, hüznünü geçiremediği gibi "araba tutkusu da iyice zayıflamaya" başlar (s. 243). Sokaktaki kapıcıların ve çocuklarının düşmanlığı Pehlivan'ın şiddet dolu davranışlarıyla tırmanır. "Bu herifle başa çıkılmaz" (s. 236) diyenlerin tersine Pehlivan'ın kapıcılar (s. 284) tarafından kalbinden vurularak öldürülmesiyle olaylar yeni bir boyuta taşınır.

Pehlivan'ın tabutunun eve getirilmesiyle birlikte Kumru şimdi ile geçmişi, çocukluğu ile yetişkinliğini karıştırır. Doğumundan üç yıl önce ölen, hiçbir gerçekliği olmayan "küçük mü küçük öteki Kumru"yu (s. 261) görsel bir gönderge olarak görür.

Ona Boş ta olsa bir Özne konumunu kazandıran, evlendiğinden beri hep yanında olan, olacakmış gibi gelen, nesneleştirdiği, varlığı doğal gelen Pehlivan'ı, ilk nesnesini (Nesne 1) yitirmiş büyük bir darbe almıştır. Yaşarken hiç şefkat göstermediği kocasının soğuk cesedini tabut içinde görünce "Neden eve getirdiniz ki onu, yani bunu" (s. 263) diyerek kocası ile tabutu, kocası ile nesne arasında son kez nesne ilişkisi kurar. Kocasının yerine koyabileceği bir değer nesnesi kalmadığı için özne konumunu yitirmeye başlar, artık yaptıklarının ayırımında olmadan içgüdüyle (s. 263), "hiçbir şey düşünmeden, herhangi bir bunalım" (s. 267) duymadan davranmaya başlar. Onu ne iradesi, ne isteği, ne bilgisi yönlendirmektedir. Nesnesiz boşlukta kalır. Bu şaşkınlık içinde hiç beklenmedik bir biçimde aşırı makyaj yapar, süslenerek giyinir ve oğlunu İsmail beyin hiç tanımadığı adamlarıyla evde bırakıp kızını alarak kullanmaktan vazgeçtiği (s. 258) arabasına binerek İstanbul'un bilmediği varoşlarında içinde en ufak kaygı duymadan kaybolur.

Evden çıktığından beri "hiçbir duygu, hiçbir düşünce [benliğinde] sürekli biçimde" (s. 272) barınmadığı gibi şöyle bir belirip [...] sonra karanlık suyun içinde yitip" gittiği için (s. 272) gerçekle hayali sürekli karıştırması, bilincinin belli bir nesneye yönelememesi, bir irade gösterememesi Kumru'nun artık özne konumunu yitirdiğini göstermektedir.

Otomobilini çok hızlı ve kötü kullandığı için İstanbul'un uzak bir gecekondu mahallesinde kendisini durduran polis memleketlisi çıkar. Bu çok tuhaf rastlantıyla gene geçmişle içinde bulunduğu anı karıştırır. Polis onu memleketlilerinin olduğu bir kahveye

götürdüğünde bu kez uzamları karıştırır? İstanbul mu? Memleketi mi? Rahatlayacak yerde, ürpererek kaçmak ister. Sokağındaki insanlardan nasıl kopmuşsa onlardan da çöktan kopmuştur. Bu ortamda değer Nesnesi ebesini bulur. İlk kez o anda orada ağlar. Ama bağlam o kadar katmanlıdır ki Meryem ebesine kavuştuğu için sevinç gözyaşı mı? Pehlivan'ı yitirdiği için keder gözyaşı mı? Kimliğini yitirdiğinin ayırımına vardığı için çaresizlik gözyaşı mı? belli değildir. Kocasını öldürenlerin onu da öldüreceği uyarısına karşın kendisini koruyan insanlardan ayrılır. Çevresindekiler arabasına binerken devinimlerinin "insan devinimlerinden çok farklıymış gibi" (s. 287) olduğunu ayırmsarlar. Otomobilini o kadar hızlı kullanır ki arkasından bakan polis Süleyman onun "bu dünyanın çok uzaklarında olduğunu" (s. 287) düşünür. İradesini tümüyle yitirmiş olarak bir "düşte ilerler gibi" (s. 286) tehlikeleri algılayamadan, "fazla bilinç düzleminde" (s. 286-287) olmadan ama işlerin artık düzelemeyeceği sezgisiyle, kendisini kaybetmiş bir halde "bunalımının içinde erimeye" başlar (s. 287). Kumru bir kez daha geçmişle şimdi, gerçeklikle düş arasında gidip gelmektedir. Birden yol üzerinde, karşısında gene ölmüş "öteki Kumru"yu görür (s. 289). İki gönderge karşı karşıyadır. Biri gerçek, diğeri hayal. Özne konumunu onu ilk gördüğünde yitirmiş olan Kumru öteki Kumru ile konuşmaya başladığında insanlığından, geçmişinden koptuğunu ayırmsar: "Dolap dedim, televizyon dedim, araba dedim, mala taptım, unuttum seni, bağışla" (s. 290). Hızla gittiği yolda onun hayalini yakalamaya çalışsa da başaramaz. Artık hiçbir nesne ile ilişki kuramayan Kumru'nun düş olan son değer nesnesi yok olunca Özne niteliğini yitirmiş olan Kumru kendisini yok etmekten başka çare bulamaz. Gene bilmediği bir mahallede, dar bir sokakta, "var gücüyle gaza" (s. 291) basar ve korkunç bir hızla "gökten dereye" düşer (s. 291).

Sonuç

Kumru ile Kumru, iradesini ancak istemediği biriyle evlendirildiğinde fark eden, kendi isteğiyle özne olan, değer nesneleriyle var olabilen genç bir kadının öyküsüdür. Bir yaşam tasarımı olmayan ya da yaşam süreci adım adım nesneleriyle oluşan bir insandır. Ama böyle bir yaşam tasarımının ne denli hüznü, ne denli geçici olduğunu yaşamının sonuna ilerlerken anlar. Kumru düşlediği, değer yüklediği nesnesine ulaştıktan kısa bir süre sonra nesne değerini yitirmektedir. İstek Öznesi Kumru'nun Nesneleriyle ilişkisi hep aynı dizgeye uyar: düşlemek, kocasını ikna etmek, elde etmek, bıkmak, bunalıma girmek ve yeni bir değer nesnesine yönelmek.

Bir tutku Öznesi olan Kumru'nun arzu nesnesi hiçbir zaman bilgi olmaz, hatta onun eksikliğini bile ancak diğer nesnelere ilişki kurmak istediği zaman anlaşırsa da çok

önemsemez. Tuna hanıma verdiği değer onun bilgisinden değil nesnelere kaynaklanır; bir bilgi öznesine dönüşmekte olan oğluna yeteri kadar ilgi göstermez.

Her değer nesnesini elde edişte Kumru daha güçlenir, dönüşür. Ama bu nesnelere elde etmesini sağlayan kendisine Bağımlı İstek Öznesi Pehlivan ve Yardımcı Tuna hanım ortadan kalkınca Kumru da Özne konumunu yitirerek yok olma sürecine girer. Nesneleştirdiği ama hep yanında olan kocasının varlığını (Nesne 1) ancak onun ölümüyle anlar. Onun yerine koyabileceği bir nesne bulabilecek durumda değildir. Artık ne iradesi, ne isteği, ne bilgisi, ne gücü vardır. Ölmüş kız kardeşinin görüntüsünün son değer nesnesi, ulaşamayacağı bir hayal olduğunu anlamasıyla bunalımı içinde kendisini yok eder.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Courtés, J. (1989). *Sémantique de l'énoncé: applications pratiques*. Paris : Hachette.

Coquet, J.-C. (1997). *La quête du sens*. Paris : PUF.

Coquet, J.-C. (1984). *Sémiosis. Le discours et son sujet*. Paris : Klincksieck.

Greimas, A. J. & Courtés, J. (1979). *Sémiotique, raisonnée de la théorie du langage*. Paris : Hachette.

Hébert, L. (2007). *Dispositifs pour l'analyse des textes et des images. Introduction à la sémiotique appliquée*.

Limoges : Pulim.

Hénault, A. (1989). *Narratologie. Sémiotique générale. Les enjeux de la sémiotique 2*. Paris : PUF.

Yücel, T. (2005). *Kumru ile Kumru*. İstanbul: Can.